

ЗНАЧЕННЯ ГРАФІКИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ

Анотація. У статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх архітекторів в контексті модернізації системи вищої школи. Творчість відзначається як одна з головних проблем архітектурної освіти і проектування. Досліджуються різні художні методи та засоби архітектурної графіки в творчій діяльності архітектора. Доводиться, що авторські манери, художні прийоми і техніка графіки здатні впливати на формування концептуального, конструктивно-пластичного і художньо-естетичного образу архітектури. Визначена роль графіки в процесі підготовки майбутніх архітекторів та її вплив на професійну художню культуру.

Ключові слова: архітектура, архітектор, освіта, графіка, творчість, метод, художня культура, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Активний процес модернізації системи вищої школи в Україні виявляє та окреслює проблеми розвитку архітектурно-художньої освіти, головною метою якої є підготовка майбутніх фахівців якісно нового рівня з високою художньо-естетичною культурою, здатних професійно і творчо вирішувати комплексні архітектурні, художні, проектно-технічні та інженерні проблеми. У сучасних умовах особливий сенс в архітектурній освіті набуває тріада «мистецтво – наука – техніка». Досягнення науково-технічного прогресу мають подвійний вплив на архітектурну творчість: з одного боку, вони сприяють створенню нових задумів і розширюють можливості їх втілення, з іншого – вимагають осмислення науки і техніки у рамках гуманістичної і

художньої культури і висувають проблему естетичного використання наукових і технічних ідей для формування архітектурного об'єкта. О. Кобер виділяє творчість як одну з головних проблем сучасного архітектурного проектування [6, с. 136]. Сучасний архітектор, як стверджує В. Кисельова, повинен уміти не лише виконувати вимоги замовника, але й вирішувати проблеми композиційних взаємозв'язків архітектурної будови відповідно до їх естетичного і психологічного сприйняття людиною. Для розробки майбутнього проекту архітектору необхідно розуміти і науково обґрунтовувати структурні взаємозв'язки архітектурних форм і простору [5, с. 2]. Дуже часто можна зустріти «вкраплення» в містобудівну тканину історичної зони абсолютно нових за характером архітектури та функціональному призначенню будівель, в наслідок чого безжально руйнується і спотворюється містобудівний каркас, що вже склався, та художньо-архітектурний образ міста, що має власну самостійну культурно-історичну цінність [3, с. 143]. М. Дuceв стверджує, що «розробка концепції художньої інтеграції, є актуальною для новітньої архітектури і культури в цілому як шлях вирішення фундаментальної проблеми втрати цілісності і втрати художніх якостей архітектурної діяльності і архітектурного середовища» [1, с. 5]. Отже, метою сучасної архітектурної освіти є формування як професійних компетенцій фахівців, так розвиток культурного і художньо-естетичного рівня особистості, творчого потенціалу майбутніх архітекторів.

Аналіз джерел. Проблеми образотворчої підготовки студентів і визначення впливу образотворчого мистецтва на інтелектуальний і духовний розвиток особистості були предметом наукових досліджень таких науковців, як: Т. Агапова, А. Бондарева, В. Григор'єва, В. Зінченко, О. Каленюк, М. Коротков, В. Кузін, Є. Кузнєцов, М. Маслов, Т. Міхова, Ю. Найда, М. Пічкур, Л. Побережна, В. Радкіна, М. Ростовцев, О. Софіщенко, А. Терент'єв, В. Щербина, Б. Юсов та ін. Форми і методи образотворчої підготовки майбутніх архітекторів досліджували В. Гамаюнов, В. Жабинський, К. Зайцев, Є. Кокоріна, О. Кайдановська, Ю. Ларіонов, О. Максимов, М. Янес, А. Кисельова, С. Карпова, Е. Редондо, С. Тихонов та ін. У працях вище

вказаних дослідників недостатньо уваги приділяється визначенню ролі графіки в процесі професійної підготовки майбутніх архітекторів, а також її впливу на художньо-естетичну і професійну культуру.

Виклад основного матеріалу. Професія архітектора є творчою, а отже вимагає від фахівців вміння виконання ескізів, нарисів, створення образів, що ґрунтуються на комплексі життєвих вражень і спостережень та творчій фантазії. Ю. Карамзін підкреслює, що «комп'ютерна технологія нестримно і в корені стала змінювати погляди на методику проектування і сам метод архітектурної творчості, але комп'ютер не розуміє композиційних нюансів, натяків, метафор; мислення, як такого, в комп'ютері не відбувається» [4, с.136]. Архітектурна графіка, зазначає К. Кудряшов, виступає «конкретним і образним мовним кодом викладу творчих ідей» автора, підказує, розвиває процес моделювання і пошуку творчих знахідок архітектора [7, с. 15].

Художні методи, мова і виражальні засоби архітектурної графіки формувалися відповідно до світоглядних, духовних, соціально-культурних, художньо-стилістичних та естетичних принципів епохи. Роль архітектурної графіки полягала не тільки в умінні реалістично і правдиво передати на папері образ майбутньої споруди. Вона відігравала і формотворчу роль, була спроможна гальмувати або стимулювати стилеутворюючі процеси. Традиційна форма подання проекту вироблялася віками і була пов'язана з історичним стилем архітектури, в якій переважали пластичне рішення фасаду і велика кількість декоративних деталей. Архітектурна графіка, якій навчали студентів ХІХ ст., як правило, використовувала метод «відмивань» класичних споруд і деталей. В процесі навчання студента як би «вводили» у вузькі рамки дозволеного в області формоутворення, орієнтували на відбір і використання композицій і деталей із спадщини минулого. На зорі ХХ століття – часу великих перетворень в галузі науки, культури, мистецтва і соціально-політичного життя країни – архітектори були натхненні розмахом і змістом революційних ідей, що формують нову картину світу, нову концепцію організації життєвого середовища людини. Авангардні напрями в архітектурі

(футуризм, конструктивізм, абстракціонізм, сюрреалізм) і навіть окремі майстри (Ле Корбюзьє, Хідекель, В. Гропіус, Х. Мейєр, І. Іттен, Міс ван дер Рое, Н. Ладовський, В. Кринський, І. Голосов, брати Весніни, К. Мельников, Леонідов, А. Буров, Г. Орлов, І. Ніколаєв, група Нікольського) створили авторську, унікальну графічну мову, що вплинула і на стилістику архітектурних об'єктів. В традиційних методах архітектурної графіки бракувало таких художніх методів, прийомів і засобів, які допомогли б вже на стадії проекту побачити, як реально виглядатиме споруда з простими геометричними об'ємами, щедрим склінням, великими площинами стін, оголеною металевою конструкцією та різноманітною фактурою бетону. Архітектори-новатори впроваджують абсолютно нові прийоми і форми графічного зображення та подання проекту: показ об'єктів з пташиного польоту, різкі перспективні ракурси, чітка і лаконічна лінійна та штрихова графіка, розфарбовування креслення аерографом, гуашшю, темперою, віртуозна техніка з використанням колажу, застосування пастелі і т. д. [2]. В процес переосмислення графічної мови архітектурного креслення, ескізу, архітектурного рисунка великий вклад внесли майстри архітектурної фантазії – С. Ноаковський, Я. Черніхов, дизайнер Эль Лисицький, ілюстратори і графіки В. Фаворський, П. Павлінов, В. Лебедев, А. Родченко, В. Курдов, Н. Тирса. Професійна діяльність цих видатних майстрів була експериментальною творчою лабораторією для пошуку нових рішень, графічної мови вираження і втілення ідеї, формування концептуального і художнього образу сучасної архітектури, створення нетрадиційних форм, пошук нових пластичних засобів рішення архітектурних завдань.

Слід відзначити, що в творчій діяльності архітектора важливим аспектом є здатність до створення нового архітектурного образу, який би відповідав високим художньо-естетичним вимогам і принципам сучасного мистецтва та мав культурно-історичну цінність. За допомогою творчого мислення архітектора здійснюється інформаційна взаємодія візуальних і вербальних форм ідеї об'єкта, що проектується. Тобто нариси, замальовки, архітектурні рисунки, ескізи, креслення, макети формуються саме за допомогою творчого

мислення і трансформуються в авторський простір пошуку створення архітектурного твору як мистецтва символічних графічних значень. Таким чином, творчий метод роботи над ескізом залежить багато в чому від володіння архітектором різноманітною графічною технікою, прийомами і матеріалами, розуміння їх виразних засобів, що дозволяє удосконалити індивідуальну художню культуру і сформувати унікальну авторську архітектурну графіку. В процесі розробки робочих креслень та ескізів художні засоби і прийоми архітектурної графіки можуть змінюватися. На стадії формування або пошуку архітектурної ідеї графіка використовується, передусім, як засіб композиційних пошуків і швидкої фіксації варіантів творчої думки. У подальшій роботі – як засіб виконання архітектурного креслення в процесі деталізації задуму. Слід зауважити, що в процесі втілення архітектурної ідеї роль графіки як засобу композиційних пошуків і фіксації поступається місцем графічним методам виконання проекту, де використовуються методи креслення (ортогональні проекції, перспектива і аксонометрія). На фінальній стадії здійснення проекту засоби графічного мистецтва мають важливе значення, оскільки уміння грамотно, переконливо і художньо виразно представити свій проект є дуже важливим аспектом творчої діяльності архітектора. Вдало знайдені художньо виразні засоби графіки, прийоми і техніка сприяє виявленню кращих якостей проєктованого об'єкту і впливають на емоційно-образне рішення архітектурного образу, а згодом – і на його втілення в матеріалі.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Роль графіки в загальному процесі підготовки майбутніх архітекторів значна, оскільки формує і розвиває професійну культуру, конструктивне і художнє мислення, естетичний смак. Графіка посідає важливе місце в професійній і творчій діяльності архітектора, оскільки є засобом втілення, розвитку і вираження архітектурних ідей. Авторські манери, художні прийоми і техніка графіки, які майстер використовує у своїй професійній діяльності, здатні впливати на формування концептуального, конструктивно-пластичного і художньо-естетичного образу архітектури. Вивчення студентами творчої спадщини

видатних архітекторів може послужити базою для розвитку і удосконалення індивідуальної графічної культури. Пошук і розробка нових графічних прийомів, технік і виразних художніх засобів графіки є потрібними для створення нових формоутворюючих елементів архітектури та її простору в майбутньому. Професійне володіння студентами технікою, прийомами і виразними засобами графіки – це один зі східців в підготовці до самостійної архітектурної творчості.

Література.

1. Дущев М. В. Концепция художественной интеграции в новейшей архитектуре / М. В. Дущев. – Н. Новгород: ННГАСУ, 2013.– 233 с.
2. Зайцев К. Современная архитектурная графика / Константин Григорьевич Зайцев. – М.: Стройиздат, 1970. – 206 с.
3. Каримов А. М. Архитектура города Махачкала в аспекте формирования структуры, композиции и образа: творческие успехи и досадные промахи // Современные проблемы истории и теории архитектуры: [Сб. докладов III науч.- практич. конф СПбГАСУ]. – СПб., 2017. – 214 с.
4. Кармазин Ю. И. Творческий метод архитектора: введение в теоретические и методические основы / Ю. И. Кармазин. – Воронеж: ВГАСУ, 2005. – 496 с.
5. Киселева В. А. Методические основы профессиональной подготовки архитектора средствами изобразительного искусства: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования», 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (изобразительное искусство, уровень профессионального образования)» / В. А. Киселева. – Тамбов, 2002. – 18 с.
6. Кобер О. И., Саттаров Д. Н. Проблемы архитектурного образования: художественное творчество при компьютерном проектировании / О.И. Кобер, Д. Н. Саттаров // Молодой ученый. – 2017. – № 21.1. – С. 135-137.
7. Кудряшов К. В. Архитектурная графика. – М.: Архитектура-С, 2004. – 312 с.